

Oslo, 2.mai 2012

Det Kgl Utenriksdepartement

NOU2012-2@mfa.no

Uttalelse om NOU 2012: 2 Utenfor og innenfor - Norges avtaler med EU

Norsk Landbrukssamvirke viser til høringsbrev fra Utenriksdepartementet av 30. januar 2012 og utredningen fra det Regjeringsoppnevnte utvalget som fikk i oppdrag å gå gjennom erfaringene med EØS-avtalen og øvrige avtaler med EU. Høringsuttalelsen er inndelt i to hovedtemaer: 1) Mat- og veterinærområdet og 2) Landbruk og handelspolitikk.

Norsk Landbrukssamvirke mener det er viktig at forholdet til vår største handelspartner blir gjennomgått i sin fulle bredde. Norsk Landbrukssamvirke representerer samvirkene Tine, Nortura, Felleskjøpene, HOFF Norske Potetindustrier, Gartnerhallen og Honningcentralen, foruten en rekke avls- og servicevirksomheter, alle eid av bønder omkring i landet. Våre medlemmer har på ulike vis følt konsekvensene av EØS-avtalen.

1) Om mat- og veterinærområdene

Nou-utredningen slår fast at mat- og veterinærområdet utgjør en av de største grenseflatene mellom EU og Norge, og at EØS-avtalen med senere tilleggsavtaler legger meget sterke føringer på den norske matindustriens rammevilkår. Utredningen gir et kompakt bilde av utviklingen og situasjonen, og peker på dynamikken som ligger i den løpende utformingen av EUs politikk og styringsverktøy på området. Norske myndigheter er "utenfor" de innerste prosessene og de besluttede organene for politikktutforming på mat- og veterinærområdet, men har gode muligheter til å delta i viktige faser av den løpende regelverksutviklingen. Slik deltakelse setter imidlertid meget store krav til de norske myndighetene, både mht. fokus, ressursbruk og kompetanse på området.

Norsk Landbrukssamvirke ønsker i denne høringsuttalelsen å peke på noen alvorlige mangler ved den nasjonale organiseringen av dette arbeidet. Norsk Landbrukssamvirke vil komme med forslag som kan gi bedre nasjonale prosesser, og som kan legge et grunnlag for en mer aktiv politikk fra norsk side på mat- og veterinærområdet.

Regelverksutviklingen på mat- og veterinærområdet

Norske rammevilkår på mat- og veterinærområdet bestemmes i meget stor grad i EU, etter langvarige prosesser i EUs respektive organer. Etter Lisboa-traktaten har arbeidsdelingen mellom Kommisjonen, Parlamentet og Rådet blitt forandret, også med virkning for lovgivning på dette området.

Mattilsynet representerer norske interesser i EU-kommisjonens arbeidsgrupper som står for selve regelverksutviklingen. Når sakene har blitt løftet opp til Standing Committee on the Food Chain and Animal Health (SCFCAH), deltar departementene fra norsk side. Norge er "utenfor" det videre arbeidet i EUs politiske organer, Råd og Parlament, og er på dette stadiet avhengig av å etablere et samarbeid fra sak til sak med medlemsland med sammenfallende interesser. Erfaringene tilsier at muligheten til aktiv medvirkning er størst når prosessene foregår i arbeidsgruppene, og at det er meget vanskelig å rette opp mangler ved forslag når de har nådd SCFCAH og politiske organer. Aktiv deltakelse i viktige arbeidsgrupper må derfor prioriteres på topp.

Nedenfor er listet opp forhold som alle peker på behovet for at det etableres et nytt samarbeidsorgan mellom norske myndigheter og matindustrien på dette området, og med særlig vekt på regelverksutviklingen:

Norsk matindustri er "utenfor" både i EU og i Norge

EU og medlemsstatene har etablert en tett dialog med europeisk matindustri underveis i regelverksprosesser. Da kartlegges matindustriens behov og ikke minst vurderes konsekvensene av foreslåtte regelverksendringer. Selv om norsk matindustri har en viss tilknytning til matindustriens bransjeforeninger i EU, er vi i realiteten "utenfor", og den eneste farbare kanalen for matindustriens involvering og påvirkning av regelverket går derfor gjennom norske myndigheter. Det er derfor helt avgjørende at norske myndigheter og norsk matindustri har minst like tette og velfungerende samarbeidsflater som en finner i EU og medlemsstatene. Vi må dessverre konstantere at det ikke er etablert noen faste, formelle kanaler for dette i Norge, og dette er en alvorlig mangel i samspillet mellom offentlig og privat sektor på dette viktige området. Jo tidligere denne involveringen skjer, dess mer effektivt vil den fungere.

Høringsinstituttet uten praktisk verdi

Når rammevilkårene for norsk matindustri i stor grad fastsettes i et samspill med EU, har det tradisjonelle høringsinstituttet liten praktisk verdi. Ved innlemmelse av direktiver og forordninger i norsk lovgivning, skjer høringsprosessene på et tidspunkt hvor alt er avtalt, og hvor det ikke lenger er mulig å få gjennomslag for særlige norske behov. Det er derfor nødvendig å etablere en annen arena der matindustrien sikres en tidlig involvering i myndighetenes arbeid med regelverksutvikling.

Tidlig involvering er avgjørende

Mat- og veterinærområdet i EØS-avtalen er meget omfattende, og norske myndigheter må ut fra relevans velge hvilke saker de skal delta aktivt i. Vi mener det vil være mye å hente på at matindustrien involveres allerede i denne delen av prosessen, noe som i seg selv vil kreve en hyppig og formalisert kontakt. Med hele 27 medlemsland er det stor variasjon i motiver og formål med nye reguleringer. Medlemslandene er aktive i å fremme egne nasjonale interesser sammen med nasjonal matindustri. Vi ønsker å medvirke til at også Norge kan innta en mer aktiv rolle, og til det trenger vi et formelt samarbeidsorgan hvor vi kan utvikle dette samspillet.

Norske myndigheter er viktigste informasjonskanal

Europeisk matindustri er godt organisert i en rekke bransjeorganisasjoner som følger EUs lovarbeid tett. Norsk matindustri har i varierende grad adgang til medlemskap i disse organisasjonene, men sikres likevel tilgang til informasjon om aktuelle prosesser i EU på

mat- og veterinærområdet. Denne kontaktflaten kan likevel ikke erstatte tidlig og tilstrekkelig informasjon fra norske myndigheter, og det understreker igjen norsk matindustri behov for et tettere samarbeid med norske myndigheter med formelle rutiner for informasjonsflyt.

Krevende prosesser og tidspress krever klare og forutsigbare arbeidsmetoder

Regelverksarbeidet til EU byr på mange og omfattende prosesser, de skjer løpende og ofte med korte tidsfrister. Fra norsk side deltar Mattilsynet i ukentlige møter i arbeidsgruppemøter i EU. Det store saksomfanget og tidspresset forsterker behovet for at det etableres et fast samarbeidsorgan med klare og forutsigbare arbeidsmetoder.

Implementering er en del av involveringen

Norsk matindustri forventes å gjennomføre regelverksendringer i samme tempo som det skjer i EU. I praksis har norsk matindustri ofte fått kortere frister for implementering enn industrien i medlemslandene. Effektiv implementering er ønskelig for både myndigheter og næring. Gode samarbeidsstrukturer er den beste måten å sikre en effektiv og forsvarlig implementering.

En aktiv norsk europapolitikk på mat- og veterinærområdet

Norsk Landbrukssamvirke gir full støtte til NOU-anbefalingene om at den aktive europapolitikk handler om *“politisk og administrativ prioritering, engasjement, innsats og ressurser – og om målrettet arbeid over tid med å bygge opp og vedlikeholde kompetanse og kapasitet”*. Vårt forslag er et forsøk på konkretisering av dette.

Norsk Landbrukssamvirke har påpekt flere alvorlige mangler ved dagens organisering av det norske arbeidet med regelverksutviklingen på mat- og veterinærområdet, og at det er et stort behov for å etablere en formell struktur for samarbeid mellom myndigheter og matindustri. Mange sider ved rammevilkårene på dette området beror på samspillet mellom norske myndigheter og EU/EFTA, men organiseringen av samarbeidet på norsk side er et forhold som norske myndigheter fullt og helt kan bestemme på egen hånd.

Norsk Landbrukssamvirke mener det er viktig at norske interesser kommer tidlig inn i utviklingen av regelverk på matområdet. Det innebærer politisk og administrativ prioritering, målrettet innsats og ressursbruk og en langsiktig satsing på å bygge opp og vedlikeholde kompetanse og kapasitet. Vi mener det er helt utilrådelig at det nåværende samspillet mellom myndighetene og næringslivet på dette viktige området er så lite formalisert og så svakt utviklet.

Norsk Landbrukssamvirke foreslår derfor at myndighetene etablerer et fast samarbeidsorgan som gir matindustrien mulighet til innspill, kvalitetssikring og forankring av det norske arbeidet med regelverksutviklingen i EU. Samarbeidsorganet skal gjennomføre sin aktivitet etter faste og forutsigbare prosedyrer, og med klart definerte rolle- og ansvarsområder for partene. Samarbeidsorganet oppretter undergrupper / ad hoc når det er formålstjenlig, og samarbeidsorganet må for øvrig stå fritt i å velge arbeidsformer som er tilpasset varierte oppgaver (omfang, varighet, tidspress, antall deltakere, teknisk plattform etc). Norsk Landbrukssamvirke kommer gjerne tilbake med mer konkrete forslag til organisering og arbeidsmåter.

Nasjonale handlingsrom må utnyttes

På mat- og veterinærområdet har Norge både formelle og reelle muligheter til påvirkning. Disse må utnyttes mer effektivt, og det må etableres permanente strukturer der norsk matindustri blir involvert på en velorganisert måte, jfr. ovenfor. Når rammevilkår har blitt fastsatt, er det nasjonale handlingsrommet for særregler begrenset. Norsk Landbruks-samvirke sier oss likevel enige med Utvalget som uttaler at: *“Spørsmålet om styring av europapolitikken henger sammen med bruk av handlingsrom i de senere stadier, når EU-retten skal gjennomføres og håndheves i Norge.”* Norsk Landbrukssamvirke vil understreke dette, og peke på at norsk matindustri i mange enkeltsaker er avhengig av at myndighetene utnytter det nasjonale handlingsrommet.

2) Om landbruk og handelspolitikk

Landbruk omfattes ikke av EØS-avtalen. Utredningen er preget av at den ikke utdyper hva det vil si at landbruket er unntatt EØS-avtalen. Det naturlige utgangspunkt for drøftingen av EØS-avtalen og landbruk ville være spørsmålet om når og under hvilke forhold landbruks-unntaket gjelder og hvordan unntaket er blitt ivaretatt.

Utvalgets flertall er opptatt av utviklingen i landbruksvarehandelen. Etter Norsk Landbruks-samvirkes mening må landbruksunntaket også gjelde for landbruksvarer noe som innebærer at liberaliseringen har sin begrensning. Det er ikke drøftet i utredningen.

Europautredningen kommer til at landbruksvarehandelen er av et ”beskjeden omfang”. Handelsstatistikken viser imidlertid at i 2011 var den totale fiske- og sjømateksporten fra Norge til EU på om lag 30 mrd kroner, mens den totale landbruksvareimporten til Norge fra EU utgjorde om lag 27 mrd kroner. Eksporten fra Norge av landbruksvarer er stabil og beskjeden.

I en svensk rapport fra det svenske jordbruksverket om landbruksvarehandelen med Norge sies det i en sammenligning med EUs importordning at, sitat: ”er betydelig større referanser i relative termer för import från EU jämfört med de preferanser för import från Norge som fins i EUs importordning” (Rapport 10/2011 ss 38-40).

Under avsnittet om sysselsetting, inntekter og overføringer blir det hevdet at norsk landbruk og deler av matindustrien er relativt sterkt skjermet fra utenlandsk konkurranse, sitat: ”sammenlignet med EU-statene som har frihandel seg imellom”. Sammenligningen er ikke relevant. EU er en tollunion. EU-landene har felles landbruks- og matpolitikk og tollvern. Handel internt i EU er i internasjonal sammenheng å betrakte som handel mellom Hedmark og Oppland. Derfor omfattes heller ikke grensehandelen og utenlands bearbeiding av EØS-avtalen fordi Norge og EU ikke er et felles tollområde.

Nou-utredningen har i liten grad vært opptatt av hvordan forhandlingene om utvidet samhandel mellom Norge og EU faktisk har gitt av resultater og for oppfyllelsen av EØS-avtalens intensjoner. Utredningen nevner innføring av tollkvote for mineralvann. Tollkvoten for mineralvann gjelder bare inn i EU. Dessuten nevner ikke utredningen at tollkvoten for

mineralvann omfatter drikkevann med og uten sukker. Begrunnelsen fra EUs side for å innføre kvoten var behovet for å beskytte avsetningen av sukker.

For øvrig vil Norsk Landbrukssamvirke vise til Norges Bondelags høringsuttalelse om artikkel 19 hvor det ikke minst er uthevet den stadige skjeve balansen i norsk disfavør som følge av artikkel 19-forhandlingene.

Vennlig hilsen

Norsk Landbrukssamvirke

Ola Hedstein

Administrerende direktør

Eugen Tømte